

Nr 9.

Ankom till riksdagens kansli den 19 februari 1924 kl. 2 e. m

Utlåtande angående regleringen för budgetåret 1924—1925 av utgifterna för kapitalökning i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar och vattenfallsverk.

(4:e avd.)

Postverket.

1:o) Uti den till riksdagen den 2 januari 1924 avlåtna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1924—1925 har **Inköp av inventarier.** Kungl. Maj:t i avseende å postverket, under återopande av det vid propositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning, Bil. 1» fogade statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen (punkt 1) att för inköp av inventarier för postverkets behov för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor. [1.]*)

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till återopade statsrådsprotokollet sid. 13—20.

För inköp av inventarier hava anvisats, för åren 1920 och 1921 — inberäknat anslagen å tilläggsstat — 700,000 respektive 1,200,000 kronor, för år 1922 800,000 kronor och för tiden 1 januari—30 juni 1923 400,000 kronor. För budgetåret 1923—1924 har för ändamålet anvisats ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

I avgivet förslag i fråga om anslag till utgifter för kapitalökning för budgetåret 1924—1925 anför, enligt vad i statsrådsprotokollet framhålles, generalpoststyrelsen bland annat, att styrelsen i sin skrivelse den 31 augusti 1922 med anslagsäskanden till 1923 års riksdag utgått ifrån, att ett ej så obetydligt belopp av de under första halvåret 1923 för ifrågavarande ändamål tillgängliga medel skulle befinnas vara odisponerat den 1 juli 1923. Styrelsen hade nämligen då med hänsyn till den fortsatta nedgången i poströrelsen och emotsedd ytterligare reduktion i anskaffningskostnaderna för flertalet inventarier ansett sig kunna för en kortare tid uppskjuta en stor del inventarieinköp. Då numera en viss stabilisering i prisnivån inträtt samt nedgången i poströrelsen ej endast upphört utan även förbytts i stegring, måste styrelsen räkna med att under den närmaste tiden ej endast göra sådana hitintills undanskjutna inventarieinköp, med vilka

*) Hänvisar till punkt i statsrådsprotokollet.

icke längre kunde utan olägenhet anstå, utan dessutom på grund av trafikstegringen något öka den eljest regelbundna anskaffningen. Vid sådant förhållande syntes det tvivelaktigt, huruvida någon besparing på äldre riksstatsanslag under titeln »inköp av inventarier» skulle förefinnas den 30 juni 1924, om än ett skenbart överskott kunde bliva för handen därigenom, att en del av kostnaderna för transportanordningar i det under uppförande varande centralposthuset i Göteborg — vilka anordningar måste inmonteras under byggnadsarbetets gång och skulle likvideras med medel ur inventarieanslaget — vid sagda datum kunde vara obetalda. Dessa transportanordningar hade numera efter detaljerad utredning beräknats komma att i sin helhet kosta cirka 175,000 kronor. Detta vore visserligen en i och för sig betydande utgift, men denna måste dock betraktas som ofrånkomlig, då den avsåge att göra det största postkontoret i rikets andra stad till ett fullt modernt sådant, utrustat med arbetsbesparande mekaniska hjälpmedel, ägnade att för framtiden möjliggöra besparingar i kontorets personalkostnader. Framhållas finge därjämte, att ifrågavarande kostnad bleve en engångsutgift.

Styrelsen betonar vidare vikten för postverket av att hava medel tillgängliga för att kunna snabbt tillgodogöra sig framkommande arbetsbesparande maskiner och andra hjälpmedel, varigenom verkets driftkostnader kunde nedbringas och allmänhetens berättigade krav på ett i möjligaste mån snabbt, bekvämt och effektivt betjänande efterkommas.

För budgetåret 1924—1925 hemställer styrelsen om ett anslag för anskaffande av inventarier å 900,000 kronor, och framhåller styrelsen, att detta jämförelsevis höga belopp dock torde bliva tillräckligt, endast om styrelsen beträffande användningen för nya ändamål läte sig ledas av den största avhållsamhet och i fråga om nödig utveckling av redan igångsatt verksamhet iakttog sträng sparsamhet.

Av det begärda anslaget, 900,000 kronor, har av generalpoststyrelsen beräknats åtgå: för den centrala upphandlingen av inventarier 125,000 kronor, för de upphandlingar av möbler och andra inventarier, som verkställas av distrikts- och lokalförvaltningarna, 275,000 kronor, för inköp av maskiner för verkstadsdriften och tryckerirörelsen 100,000 kronor, för nytillverkning av inventarier å postverkets verkstad 200,000 kronor samt för inköp av motorfordon ävensom för bestridande av oförutsedda utgifter 200,000 kronor.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Av styrelsens redogörelse framgår, att styrelsens anslagsäskande i huvudsak avser sådana inventarieanskaffningar, som erfordras för poströrelsens normala utveckling eller gå ut på att nedbringa kostnaderna, i synnerhet för posttransporterna. Särskilt vad angår nyanskaffningarna av möbler samt utökning av rörelsen vid postverkets verkstad, vill jag dock framhålla vikten av att man här går fram med försiktighet och under nu rådande förhållanden inskränker sig till det allra oundgängligaste.

Beträffande styrelsens strävan att söka nedbringa kostnaderna för posttransporterna genom inrättande av automobilomnibustrafik för kombinerad person- och postbefordran torde få meddelas, att, utöver de av styrelsen om-

förmälda automobillinjerna, Kungl. Maj:t den 14 september 1923, på styrelsens därom gjorda framställning, bemyndigat styrelsen att försöksvis anordna post- och passagerarbefordran med postverket tillhöriga automobiler å linjerna Jörn—Arvidsjaur—Arjeplog inom Västerbottens och Norrbottens län, Umeå—Robertsfors—Anäset i Västerbottens län samt Anundsjö—Åsele—Dorotea inom Västernorrlands och Västerbottens län. Vidare torde få omnämnas, att sakkunniga för maskinell vägtrafik, till vilkas då pågående arbeten 1923 års riksdag hänvisat vid behandlingen av frågan om anslag till ifrågavarande ändamål, den 31 maj 1923 avgivit betänkande angående regelbunden automobiltrafik samt angående maskinell vägtrafik i de nordliga länen. De sakkunniga, vilkas arbete väsentligen varit av utredande art och omfattat bland annat de tekniska och trafikekonomiska förutsättningarna för den form av maskinell vägtrafik, som i 1923 års förordning om motorfordon benämnes linjetrafik, uttala i sitt berörda betänkande, bland annat:

'Linjetrafikens utveckling borde i stort sett liksom annan landvägstrafik vara beroende på enskild företagsamhet. I det fall, att full nytta av linjetrafiken såsom ett kompletterande led i kommunikationsväsendet icke kunde uppnås enbart genom enskilt initiativ och då fråga vore om linjer av större mått, ämnade att ersätta järnvägar och avsedda även för godstrafik, kunde det tänkas ändamålsenligt, att bistånd lämnades av det allmänna. Om och i vad mån härvidlag understöd eller medverkan från det allmänns sida borde äga rum, syntes enligt de sakkunnigas mening bero på prövning i varje särskilt fall. Vad särskilt de nordliga länen anginge, vore det lämpligt och önskvärt, att staten — som även i övrigt tagit hand om kommunikationerna i Norrland för att möjliggöra landets ekonomiska förkovran — jämväl ingrepe för åstadkommande av automobiler, särskilt som därigenom kraven på dyrbara och förlustbringande järnvägsanläggningar kunde reduceras. Lämpligaste formen för statlig medverkan vore, att statens järnvägar åtoge sig trafikens upprättande och besörjande, varför sakkunniga föresloge, att åt järnvägsstyrelsen måtte uppdragas att efter verkställd utredning avgiva förslag om inrättande genom statens försorg av automobillinjer å sådana sträckor i Norrland, där enskilt initiativ ej kunde påräknas. Beträffande postverket ville de sakkunniga framhålla önskvärdheten av att verket främst inriktade sig på att såvitt möjligt för posttransporterna anlita befintliga automobil-linjer och att verket självt dreve linjetrafik för person- och postbefordran endast undantagsvis å sträckor, där det visat sig svårt att till rimliga kostnader få posttransporterna verkställda.'

Enligt vad jag inhämtat, ombesörjas numera posttransporterna i stor utsträckning med anlåtande av enskilda tillhöriga automobiler. Vad postverkets egen linjetrafik beträffar, hava senast verkställda beräkningar i enlighet med de av generalpoststyrelsen ovan omförmälda grunder för inkomst- och utgiftsberäkning för postdiligenstrafiken givit vid handen, att det ekonomiska resultatet av nämnda trafik torde komma att ställa sig för postverket fördelaktigt. De siffror, som hittills föreligga, äro emellertid allenast approximativa, då ännu icke någon större erfarenhet av ifrågavarande trafik, särskilt vintertid, kunnat vinnas och trafiken sålunda kan sägas ännu stå på försökets stadium. Då fråga framdeles uppkommer om inrättande av nya automobillinjer, måste postverket givetvis i främsta rummet taga i betraktande, huruvida därigenom någon avsevärdare minskning i kostnaden för posttransporter kan vinnas. I dylikt sammanhang kan dock icke helt bortses från den stora betydelse, postdiligenstrafiken kan äga för i kommunikations-avseende eljest vanlottade trakter, särskilt under de tider av året, då vägnarna icke äro framkomliga för vanliga automobiler.

Vid ingången av budgetåret 1923—1924 förefanns, enligt vad jag inhämtat,

en reservation å inventarieanslaget å omkring 605,000 kronor. Trots denna reservation anser generalpoststyrelsen det synnerligen tvivelaktigt, huruvida någon besparing å sålunda under budgetåret 1923—1924 för ändamålet tillgängliga medel, 1,105,000 kronor, skulle kunna föreligga vid utgången av nämnda budgetår. I anslutning till vad ovan anförts torde det emellertid kunna förutsättas, att belastningen av ifrågavarande anslag, särskilt i vad avser utgifter för möbelanskaffning och utökning av rörelsen vid postverkets tryckeri och verkstad ävensom för ytterligare anskaffning av automobiler, skall hållas nere så mycket som möjligt, så att en icke obetydlig besparing å anslaget kan förefinnas vid ingången av nästkommande budgetår. Vidare torde böra tagas i övervägande, huruvida icke inventarier, som anskaffas i stället för förslitna, böra i större utsträckning än hittills ägt rum bekostas av förnyelsefonden. Med hänsyn härtill och då under rådande förhållanden den största försiktighet bör iakttagas jämväl i fråga om anvisande av medel till utgifter för kapitalökning, har jag icke ansett mig böra ifrågasätta förhöjning av ifrågavarande anslag utöver det av föregående riksdag beviljade beloppet, 500,000 kronor.»

*Utskottets
yttrande.*

Innan utskottet övergår till behandling av förevarande punkt, anser sig utskottet böra något beröra departementschefens inledningsvis framlagda redogörelse för vissa verkställda utredningar rörande de särskilda verkens kapital, möjligheterna till dettas förräntning samt de därmed sammanhängande frågorna om verkens förnyelsefonder och taxor. I avseende å det närmare innehållet av denna redogörelse får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet sid. 1—12.

Utän att i övrigt ingå på ett bedömande av de synpunkter, som departementschefen därvid anført, anser sig dock utskottet böra fästa uppmärksamheten på den med sålunda behandlade spörsmål sammanhängande frågan om beredande av kapital för kommunikationsverken och i vilken utsträckning upplåning för sådant ändamål bör anlitas.

I den lämnade redogörelsen har ingen skillnad gjorts mellan lånekapital och andra slag av kapitalinvestering i vidare mån än att i redogörelsen omnämnes, hurusom det i statens järnvägar nedlagda lånekapitalet vid 1922 års slut utgjorde omkring 800 miljoner kronor eller omkring 76 procent av hela det investerade kapitalet, under det att återstoden eller 246 miljoner kronor utgjordes av skattemedel eller trafikmedel. Sistnämnda summa torde enligt departementschefens mening till beloppet ungefärligen motsvara anläggningskostnaderna för s. k. strategiska banor eller kulturbanor i den mening, dessa benämningar vanligen nyttjas.

Utskottet vill bringa i erinran, hurusom 1916 års riksdag i skrivelse nr 186 anhållit, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, huruvida och i vilken omfattning andra statsinkomster än lånemedel borde komma till användande för statsbanebyggnaderna i Norrland. Riksdagen framhöll i sagda skrivelse, att vid denna utredning även borde tagas hänsyn till övriga utgifter för kapitalökning. Sedermera har 1919 års riksdag, i samband med uppkommen fråga om avsättande av vissa inkomstmedel till en kapitalökningsfond, uttalat, att de förstnämnda spörsmålen om täckning av utgif-

terna för kapitalökning stode i nära samband med sistnämnda ärende och att fördenskull samtliga dessa spörsmål borde lösas i ett sammanhang.

Oavsett en blivande lösning av frågan om en kapitalökningsfond synes det utskottet lämpligt att — med utgångspunkt från en företagen undersökning rörande storleken av det i de olika verken nedlagda länekapitalet i förhållande till disponerat kapital och anskaffningsvärden — ett klarläggande nu kommer till stånd rörande de riktlinjer, som under närmaste tiden böra följas bland annat vid beredandet av täckning för beslutade kapitalökningar vid dessa verk. Icke minst för bedömandet av spörsmålet i vad mån kraven på förräntning av nedlagt kapital böra få inverka, då det gäller att åstadkomma ett skäligt avvägande av de olika verkens taxor, synes ett dylikt klarläggande vara av intresse.

Vad därefter angår de av departementschefen berörda frågorna om affärsverkens taxor — vilka frågors avgörande, utom beträffande postverket, sedan gammalt ansetts ankomma på Kungl. Maj:t — vill utskottet här endast erinra att, enligt vad av den lämnade redogörelsen framgår, för telegrafverkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks del är under övervägande eller redan genomförts vissa nya nedsättningar i hittillsvarande avgifter. I anledning av de anmärkningar, som från olika håll framställts gentemot den för statens vattenfallsverks energileveranser utarbetade nya rabattaxan, har därvid ställts i utsikt en närmare omprövning rörande denna taxas verkningar i fråga om de mindre konsumenterna på landsbygden, varvid också skulle beaktas resultatet av en inom jordbruksdepartementet pågående undersökning om de olika distributionsföretagens ekonomiska ställning och de åtgärder, som härav kunde föranledas. Utskottet vill också framhålla, att frågan om de vid statens vattenfallsverk tillämpade kraftavgifterna i annat sammanhang på grund av vissa inom riksdagen väckta motioner kommer under riksdagens behandling.

Beträffande slutligen spörsmålet om formerna för avsättning till förnyelse av verkens anläggningar har, såsom av departementschefens redogörelse inhämtas, denne anmodat verken att gemensamt överlägga om grunderna för avsättning till och uttagning från de vid verken befintliga förnyelsefonder. Vad särskilt statens järnvägar angår, kommer, enligt vad departementschefen erinrat, frågan på grund av ett uttalande i statsrevisorernas berättelse under riksdagens prövning, och har utskottet vid sin behandling av denna berättelse att däröver avgiva utlåtande. I nu förevarande sammanhang anser sig utskottet böra för riksdagen omförmäla, hurusom i statsverkspropositionen anmälts disponerande av belopp ur statens järnvägars förnyelsefond till vissa företag vid statens järnvägar, varibland två större, som nu synas påkalla yttrande av riksdagen, nämligen elektrifieringen av statsbanan Stockholm—Göteborg och fortsatt anskaffning av tryckluftbromsar. Efter tagen del av de i detta hänseende vid statsverkspropositionen lämnade redogörelserna har utskottet icke funnit anledning till erinran mot de härutinnan väckta förslagen. På liknande sätt skall bestridas viss del av kostnaderna för ombyggnaden av bangården i Lund samt omläggningen av västra stambanans

ingångslinje över Hammarbyleden och de igångsatta omändringsarbetena vid Stockholms centralstation. Dessa ärenden hava emellertid redan av nästföregående riksdag behandlats, varvid en dylik form för finansieringen av företagen lämnats utan erinran. Ett ifrågasatt beredande av medel från förnyelsefonden för ombyggnad av bangården i Sundsvall förutsätter utskottet framdeles kunna bli föremål för riksdagens prövning i sammanhang med en bebådad framställning om godkännande av avtal rörande vissa markbyten m. m. i och för denna ombyggnad.

Enligt Kungl. Maj:ts under ifrågavarande punkt framställda förslag skulle det av generalpoststyrelsen äskade beloppet, 900,000 kronor, nedsättas till 500,000 kronor. Utskottet får tillstyrka detta förslag, varvid utskottet utgått ifrån att särskilt beträffande de i generalpoststyrelsens anslagsberäkningar upptagna posterna för möbelanskaffning och för inventarier å postverkets verkstad och blankettryckeri vissa begränsningar skola kunna äga rum.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen må för *inköp av inventarier för postverkets behov* för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

Centralpost-
hus i Göte-
borg.

[2.] 2:o) Kungl. Maj:t har vidare (punkt 2) föreslagit riksdagen att för slutförande av arbetena med uppförande av centralposthus i Göteborg för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 275,000 kronor.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 20 och 21 av åberopade statsrådsprotokollet.

Totalkostnaden för ifrågavarande vid 1915 års riksdag beslutade byggnadsföretag har enligt senaste inom byggnadsstyrelsen verkställda beräkningar uppskattats till 7,790,000 kronor. Hittills har för ändamålet varit tillgängligt ett belopp av i runt tal 7,514,800 kronor, vadan alltså för byggnadsföretaget, vilket förväntas bli fullbordat under budgetåret 1924—1925, erfordras ytterligare ett belopp av omkring 275,000 kronor.

Med tillstyrkande av bifall till Kungl. Maj:ts förslag, får utskottet hemställa, att riksdagen må för slutförande av arbetena med uppförande av *centralposthus i Göteborg* för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 275,000 kronor.

Posthus i
Hudiksvall.

[3.] 3:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 3) att för fullbordande av arbetena med uppförande i Hudiksvall av ett posthus, inrymmande jämväl lokaler för telegrafverkets behov, för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 196,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 21 av åberopade statsrådsprotokollet.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har 1923 års riksdag medgivit, att för påbörjande av arbetet med uppförande å en postverket tillhörig tomt i Hudiksvall, för en beräknad kostnad av 227,000 kro-

nor, av ett posthus, inrymmande jämväl lokaler för telegrafverkets behov. finge av odisponerade delar av de utav riksdagen för uppförande av posthus i Krylbo tidigare anvisade anslag användas ett belopp av 50,000 kronor. Därvid förutsattes, att återstående belopp skulle upptagas å riksstaten för budgetåret 1924—1925, så att berörda byggnad skulle kunna tagas i anspråk för sitt ändamål på hösten 1925, då hyreskontrakten för post- och telegrafverkens nuvarande lokaler i Hudiksvall utlöpa.

Generalpoststyrelsen anför nu, att byggnadsstyrelsen meddelat, att i förenämnda kostnadsbelopp, 227,000 kronor, icke medtagits en del arbeten, såsom planering, stensättning samt anskaffande av staket och åskledare m. m., vilka arbeten givetvis borde komma till utförande och av byggnadsstyrelsen beräknats draga en kostnad av 19,000 kronor. Den totala byggnadskostnaden skulle därför komma att uppgå till 246,000 kronor. För ifrågavarande ändamål skulle alltså erfordras ytterligare 196,000 kronor, och hemställer generalpoststyrelsen om anvisande av detta belopp för nästkommande budgetår.

Departementschefen anför följande:

»Med hänsyn till önskvärdheten av ifrågavarande byggnadsföretags snara utförande torde härför utöver förut anvisat belopp erforderliga medel, numera beräknade till 196,000 kronor, beviljas för budgetåret 1924—1925. Jag vill härvid betona angelägenheten av att vid framläggande av förslag till ett byggnadsföretag redan från början såvitt möjligt i kostnadsberäkningarna upptagas alla de arbeten, som äro avsedda att utföras.»

Utskottet har icke velat motsätta sig, att ifrågavarande anslag beviljas, men vill i anledning av vad i ärendet förekommit — i likhet med departementschefen — framhålla angelägenheten av att kostnadsförslag, avsedda att ligga till grund för anslagsäskanden, upprättas på ett sådant sätt, att ett i möjligaste mån tillförlitligt omdöme om de blivande kostnaderna härå kan grundas.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må för fullbordande av arbetena med uppförande i *Hudiksvall* av ett posthus, inrymmande jämväl lokaler för telegrafverkets behov, för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 196,000 kronor.

4:o) Kungl. Maj:t har (punkt 4) föreslagit riksdagen medgiva att för inköp av fastigheter för postverkets räkning, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må användas vissa besparade anslagsmedel om tillhoppa 120,000 kronor.

Anslag till
inköp av
fastigheter.

4.]

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till återopade statsrådsprotokollet sid. 22—26.

Ovannämnda besparade anslagsmedel, som nu ansetts böra tagas i anspråk, utgöra dels ett belopp av 25,000 kronor å 1921 års riksstat, anvisat för inköp av viss tomt i Hallsberg, dels ock ett för tillbyggnad av postverkets fastighet i Västervik å 1922 års riksstat anvisat reservationsanslag av 95,000 kronor.

För inköp för postverkets räkning av fastigheter, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, har riksdagen för vart och ett av åren 1920, 1921 och 1922 anvisat ett anslag av 200,000 kronor. Därjämte har 1923 års riksdag beträffande budgetåret 1923—1924 medgivit, att för ifrågavarande ändamål finge av odisponerade delar av de utav riksdagen för uppförande av posthus i Krylbo tidigare anvisade anslag användas ett belopp av 156,894 kronor 37 öre.

I nästlidet års statsverksproposition meddelades, att anslagen för åren 1920 och 1921 i sin helhet samt av anslaget för år 1922 ett belopp av 25,525 kronor disponerats. Sedermera har jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 14 september 1923 återstoden av sistnämnda anslag eller 174,475 kronor tagits i anspråk för inköp av fastigheten nr 1 i kvarteret Gripen i Luleå.

Av det för budgetåret 1923—1924 tillgängliga beloppet, 156,894 kronor 37 öre, hava jämlikt ovannämnda beslut den 14 september 1923 50,525 kronor använts för gäldande av återstoden av köpeskillingen för nyssberörda fastighet i Luleå.

I fråga om anslag för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1924—1925 har generalpoststyrelsen hemställt dels om användande av ovan omförmälda, odisponerade, för tillbyggnad av postverkets fastighet i Västervik anvisade belopp, 95,000 kronor, dels ock om anvisande av ytterligare ett belopp av 200,000 kronor.

Departementschefen, som funnit sig icke kunna tillstyrka ett av generalpoststyrelsen väckt förslag om att ifrågavarande anslag måtte, i likhet med vad som för telegrafverkets del medgivits, få användas jämväl för bebyggande av fastigheter, har i övrigt i ärendet anfört följande:

»Enligt vad jag inhämtat, återstodo av tidigare beviljade anslag i december 1923 något över 106,000 kronor och förväntades icke, att anslaget skulle behöva tagas i anspråk, innan riksdagen sammanträdde. Vid sådant förhållande torde behållning å anslaget kunna beräknas föreligga vid ingången av nästa budgetår. Härtill kommer, att jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 21 december 1923 postverket äger fordran hos telegrafverket för en från postverket å telegrafverket överlåtten fastighet i Ystad (se 1920 års riksdags skrivelse nr 391 A) med 62,600 kronor. Enligt nyssnämnda beslut äger postverket använda fordringsbeloppet för ändamål, som tillgodoses med förevarande anslag. Vad härutöver kan anses erforderligt för ifrågavarande ändamål kan erhållas från för andra ändamål beviljade men ej i anspråk tagna anslag. 1920 års riksdag anvisade nämligen för inköp för postverkets räkning av viss tomt i Hallsberg för år 1921 ett reservationsanslag av 25,000 kronor. I 1921 års statsverksproposition föreslog Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att berörda anslag, vilket då ännu icke tagits i anspråk för avsett ändamål, finge användas för uppförande i Hallsberg av en byggnad för post- och telegrafverkens samt statens järnvägars behov. Riksdagen, som emellertid icke beviljade anslag för sistnämnda ändamål, ansåg vid sådant förhållande något medgivande i fråga om förändrad disposition av ovannämnda anslag å 25,000 kronor icke erforderligt. Sedermera förklarade Kungl. Maj:t den 13 januari 1922, att med inköp av omförmälda tomt skulle anstå samt att Kungl. Maj:t, efter förslag av generalpoststyrelsen och inhämtande av riksdagens yttrande, ville meddela föreskrift rörande användningen av det för berörda ändamål anvisade anslaget. Styrelsen har nu föreslagit, att

nämnda anslag skulle användas för inköp av viss angiven tomt i Umeå. Då för närvarande icke kan avgöras, huruvida detta förslag kan föranleda framställning till årets riksdag, lärer omförmälda anslag å 25,000 kronor lämpligen kunna disponeras för under förevarande punkt angivet ändamål. Vidare torde för samma ändamål på sätt styrelsen föreslagit böra tagas i anspråk för tillbyggnad av postverkets fastighet i Västervik anvisade medel 95,000 kronor.

För medlens användning kommer, såsom hittills skett, redogörelse att lämnas i följande års statsverksproposition.»

Enligt departementschefens förslag skulle för ifrågavarande ändamål ställas till förfogande ett ytterligare belopp av 120,000 kronor. Då det synes utskottet tillfyllest, om för ändamålet nu disponeras ovannämnda för tillbyggnad av postverkets fastighet i Västervik anvisade anslag å 95,000 kronor, får utskottet hemställa,

Utskottets
yttrande.

att riksdagen må medgiva, att för *inköp av fastigheter för postverkets räkning*, vilkas förvärvande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må användas det å riksstaten för år 1922 för tillbyggnad av postverkets fastighet i Västervik anvisade reservationsanslaget av 95,000 kronor.

Telegrafverket.

5:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 5) medgiva, att av i statsrådsprotokollet omförmälda besparade anslagsmedel för telegrafverket må för slutförande av arbetet med uppförande av en telegrafstationsbyggnad å telegrafverket tillhörig tomt i Halmstad användas ett belopp av 165,000 kronor.

Stations-
byggnad i
Halmstad.

[5.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 27—29 av åberopade statsrådsprotokollet.

Av utredningen inhämtas, att sammanlagda beloppet, besparat å anslag till företag vid telegrafverket, av vilkas utförande behov för närvarande icke föreligger, utgör 974,000 kronor.

De besparade anslagsmedel, som nu närmast äro avsedda att tagas i anspråk, äro emellertid följande:

vid av det av riksdagen å riksstaten för år 1918 för inköp och bebyggande av fastigheter för telegrafverkets räkning anvisade reservationsanslaget av 2,475,000 kronor, till den del detsamma avsåg inköp av tomt samt uppförande av en förrådsbyggnad i Krylbo för en sammanlagd kostnad av 85,000 kronor kronor 65,000;

vid de av riksdagen å riksstaterna för åren 1921 och 1922 för uppförande av en gemensam byggnad för telegraf- och postverkens behov i Sveg anvisade reservationsanslagen om tillhoppa 250,000 kronor kronor 250,000;

eller tillhoppa kronor 315,000.

Ifrågavarande summa är i statsverkspropositionen föreslagen att användas till följande ändamål:

telegrafstationsbyggnad i Halmstad	kronor 165,000:—,
förrådsbyggnad i Hässleholm	» 50,000:—,
anslag till inköp och bebyggande av fastigheter	» 100,000:—,
	<hr/>
	Summa kronor 315,000:—.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag medgav nästlidet års riksdag, att för uppförande för en beräknad kostnad av 412,000 kronor av en telegrafstationsbyggnad i Halmstad finge användas odisponerad del eller 200,000 kronor av ett för annat ändamål anvisat anslag.

Telegrafstyrelsen hemställer nu, att, då arbetet med nybyggnaden i fråga vore avsett att igångsättas snarast möjligt och kunde väntas bli fullbordat under budgetåret 1924—1925, återstoden av den beräknade byggnadskostnaden eller 212,000 kronor måtte anvisas för sistnämnda budgetår.

Departementschefen har på grund av senaste verkställda beräkningar av kostnaderna för ifrågavarande företag ansett, att det av telegrafstyrelsen äskade beloppet 212,000 kronor bör kunna minskas med 50,000 kronor. Det för arbetets slutförande erforderliga beloppet skulle sålunda kunna begränsas till i runt tal 165,000 kronor.

Utskottet får, med tillstyrkande av förevarande förslag, hemställa,

att riksdagen må medgiva, att av i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 2 januari 1924 omförmälda besparade anslagsmedel för telegrafverket må för slutförande av arbetet med uppförande av en telegrafstationsbyggnad å telegrafverket tillhörig tomt i Halmstad användas ett belopp av 165,000 kronor.

Förråds-
byggnad
i Hässle-
holm.

6:o Kungl. Maj:t har (punkt 6) föreslagit riksdagen, att av förut omförmälda besparade anslagsmedel för telegrafverket må för färdigställande av telegrafverkets förrådsbyggnad i Hässleholm användas ett belopp av 50,000 kronor.

[6.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 30 och 31 av åberopade statsrådsprotokollet.

Med bifall till Kungl. Maj:ts framställning medgav 1917 års riksdag, att för telegrafverkets räkning finge inköpas tomterna litt. C ab 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27 och 28 i Hässleholm för en köpeskilling av högst 17,000 kronor och att å dessa tomter finge uppföras en förrådsbyggnad för en beräknad kostnad av 65,000 kronor.

Tomten inköptes för en summa av 16,850 kronor. Byggnaden, vilken var avsedd att innehålla dels en magasinlokal för grovmaterialier, dels uppvärmda lokaler för telefonapparater, växelbord och dylikt, dels ock rum för förrådets expedition m. m., kunde emellertid till följd av stegringen i material- och arbetspriser icke uppföras i sin helhet för den beräknade kost-

naden. Allenast magasinlokalen för grovmaterialier, som färdigställdes under år 1921, medtog en kostnad av 48,377 kronor. Telegrafstyrelsen blev därför nödsakad att låta med uppförandet av den övriga delen av byggnaden tills vidare anstå.

Av de för ändamålet avsedda medlen återstå sålunda för närvarande odisponerade 16,773 kronor.

För uppförande av den återstående delen av förrådsbyggnaden har nu beräknats en kostnad av i runt tal 65,000 kronor, att täckas med ovannämnda odisponerade medel, 16,773 kronor, samt ett nyanvisat anslag, avrundat till 50,000 kronor.

Med hänsyn till de fördelar ur såväl organisationssynpunkt som ock i ekonomiskt avseende, som stå att vinna genom slutförandet av ifrågavarande byggnadsföretag, har departementschefen ansett sig böra tillstyrka bifall till det gjorda äskandet.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot det framlagda förslaget, får hemställa,

att riksdagen må medgiva, att av i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 2 januari 1924 omförmälda besparade anslagsmedel för telegrafverket må för färdigställande av telegrafverkets förrådsbyggnad i Hässleholm användas ett belopp av 50,000 kronor.

7:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 7) medgiva, att för inköp och bebyggande av fastigheter för telegrafverkets räkning, vilkas förvärvande eller färdigställande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må av förut omförmälda besparade anslagsmedel för telegrafverket användas ett belopp av 100,000 kronor.

Anslag till inköp och bebyggande av fastigheter.

[7.]

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till sid. 33 och 34 av åberopade statsrådsprotokollet.

För inköp och bebyggande av fastigheter för telegrafverkets räkning, vilkas förvärvande eller färdigställande icke utan synnerlig olägenhet kan uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, har riksdagen för år 1922 anvisat ett belopp av 300,000 kronor. Beträffande tiden 1 januari—30 juni 1923 samt budgetåret 1923—1924 har riksdagen medgivit, att av de besparingar, som uppkommit å tidigare beviljade anslag till uppförande av vissa byggnader vid telegrafverket, finge för samma ändamål användas respektive 150,000 och 300,000 kronor.

Telegrafstyrelsen har för budgetåret 1924—1925 äskat ett anslag av 300,000 kronor för ifrågavarande ändamål.

Departementschefen anför i ärendet följande:

»Såsom tidigare vid upprepade tillfällen framhållits, har det ofta visat sig värdefullt att hava tillgång till ett anslag sådant som det nu ifrågavarande, då det gällt att snabbt och på för staten fördelaktiga villkor förvärva och bebygga fastigheter för telegrafverkets räkning. Jämväl för budgetåret 1924—1925 torde därför medel till detta ändamål böra ställas till

Kungl. Maj:ts disposition. I betraktande av att de för nästförflutna och innevarande budgetperioder till förfogande ställda beloppen, tillhopa 450,000 kronor, ännu icke till någon del tagits i anspråk, torde emellertid en tillfällig nedsättning till förslagsvis 100,000 kronor av den vanligen för ändamålet utgående årliga summan vara berättigad.»

Utskottets yttrande. Med hänsyn till befintliga besparingar å anslaget synes icke behöfligt nu anvisa nya medel för ändamålet. Utskottet får därför hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke må av riksdagen bifallas.

Fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende. 8:o) Kungl. Maj:t har (punkt 8) föreslagit riksdagen att för fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 17,500,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 35—38 av åberopade statsrådsprotokollet.

[8.]

För fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende har riksdagen för budgetåret 1923—1924 anvisat 15,000,000 kronor, varav 10,000,000 kronor voro avsedda till avbetalning enligt kontraktet med aktiebolaget Stockholmstelefon angående inköp av det enskilda telefontätet i Stockholm med omnejd.

För budgetåret 1924—1925 har telegrafstyrelsen beräknat ett belopp av 11,500,000 kronor motsvara det nödvändigaste behovet för ifrågavarande ändamål. Härutöver erfordrades emellertid det belopp av 10,000,000 kronor, som enligt revers till aktiebolaget Stockholmstelefon skulle erläggas den 1 juli 1924.

Telegrafstyrelsen framhåller vidare, att de av styrelsen nu äskade medlen voro erforderliga icke blott för intagande av nytillkommande abonnenter och i samband därmed nödvändiga utvidgningar av stationer och lokala telefontät, utan även för arbeten för riksnätets utvidgning. Ävenså skulle enligt planen för elektrifiering av statsbanelinjen Stockholm—Göteborg kabel nedläggas å sträckan Stockholm—Norrköping, för vilket ändamål telegrafstyrelsen av verkets medel måste tillskjuta cirka 1,500,000 kronor utöver de medel, som erhöles från det av riksdagen beviljade anslaget för elektrifieringen. Slutligen måste styrelsen vara beredd på att, därest förslaget angående rundradioverksamhetens ordnande skulle genomföras, senast under budgetåret 1924—1925 uppföra en eller flera s. k. avsändarstationer.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Beträffande den av telegrafstyrelsen berörda frågan angående rundradioverksamhetens ordnande torde böra erinras, att Kungl. Maj:t genom beslut den 29 juni 1923 godkänt vissa av mig föreslagna riktlinjer för ordnande av denna verksamhet. Enligt dessa riktlinjer skulle anordnandet av för rundradioändamål avsedda avsändarstationer ankomma på staten, som jämväl skulle förbehålla sig äganderätten till stationerna. Utövändet av den egentliga rundradioverksamheten skulle emellertid överlämnas åt den enskilda företagsamheten, därvid statens stationer på lämpliga tider och villkor skulle ställas till förfogande för ändamålet. Genom rundradioverksamhetens ordnande på

nu antytt sätt skulle staten beredas möjlighet att på ett tillfredsställande sätt övervaka och träffa avgörande i fråga om stationernas konstruktion och användning för rundradioändamål, vilket ansetts angeläget med hänsyn till de vidsträckt möjligheterna att från avsändarstationerna nå allmänheten med meddelanden av alla slag. Vidare skulle staten på detta sätt kunna giva stationerna sådan konstruktion och belägenhet, att de med fördel vid behov kunde brukas såsom reservstationer för telegrafverkets korrespondens eller militära ändamål. Såsom ett skäl för statens övertagande av stationerna har även återopats deras ifrågasatta användning för undervisningsändamål, för spridande av meddelanden från statens meteorologisk-hydrografiska anstalt eller andra officiella meddelanden av olika slag. Enligt uppgift från telegrafstyrelsen skulle tio stationer med en kilowatts antennenergi kunna tillgodose landets behov av avsändarstationer för rundradioändamål.

Nu berörda riktlinjer förutsätta vidare, att ifrågavarande verksamhet åtminstone till en början i ekonomiskt hänseende baseras på bland annat årliga bidrag från innehavare av mottagningsapparater för avlyssnande av rundradioutsändning. För att möjliggöra uttagandet av dessa bidrag har det ansetts nödvändigt att fasthålla krav på särskild licens för rätt att innehava mottagningsapparater. För erhållande av dylik licens, vilken skulle gälla allenast ett år i sänder, skulle erläggas viss avgift, varav en del skulle tillfalla staten och återstoden det företag, som komme att övertaga rundradioverksamheten. Anskaffandet av licens skulle emellertid i möjligaste mån underlättas, och har man tänkt sig, att allmänheten skulle beredas tillfälle att allenast mot lämnande av de uppgifter, som kunde finnas erforderliga för statens kontrollverksamhet, samt erläggande av den avgift, som kunde bli fastställd, erhålla dylik licens, vilken i så fall syntes böra tillhållas genom telegrafverkets försorg, eventuellt även genom bemedling av andra institutioner.

I samband med godkännandet av dessa riktlinjer har Kungl. Maj:t anbefallt telegrafstyrelsen att efter de förberedande utredningar, som kunna finnas erforderliga, på lämpligt sätt infordra anbud å rätt till bedrivande av rundradiatorörelse samt att till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag i ämnet, vartill kan finnas anledning.

Ett ordnande av rundradioverksamheten på sätt ovan antyts förutsätter emellertid, vad rätten att innehava mottagningsapparater beträffar, sådan ändring av nu gällande lag om utförande och nyttjande av elektrisk anläggning för telegrafering eller telefonering utan tråd den 31 augusti 1907, att Kungl. Maj:t får befogenhet att i administrativ väg utfärda generella bestämmelser rörande rundradioverksamheten. Förslag till sådan lagändring torde komma att föreläggas årets riksdag.

Med anledning av Kungl. Maj:ts ovannämnda beslut är telegrafstyrelsen för närvarande sysselsatt med utredning angående ordnandet av rundradioverksamheten såväl i ekonomiskt som i tekniskt avseende. Huru än resultatet av denna utredning må bli, torde under budgetåret 1924—1925 icke komma i fråga att uppföra mera än ett fåtal avsändarstationer. Kostnaderna, som beräknas till omkring 115,000 kronor för station, torde böra bestridas från anslaget till fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende.

Enligt vad jag från telegrafstyrelsen inhämtat, hade i mitten av december månad 1923 av för här ifrågavarande ändamål tillgängliga anslag ett belopp av omkring 7,000,000 kronor ännu icke disponerats, vilken summa styrelsen anser bli tillräcklig för tiden intill den 1 juli 1924. Enär emellertid, enligt uppgift från telegrafstyrelsen, den redovisade kostnaden för arbeten under första halvåret 1923 uppgick till en summa av 2,978,829 kronor 67 öre, synes det, oaktat den ökning i telefon- och telegraftrafiken, som antagligen

är att vänta, ävensom övriga av styrelsen anförda omständigheter, vilka kunna medföra ökade krav på anläggningsskapital under första halvåret 1924, kunna antagas, att en icke oväsentlig del av nu tillgängliga medel skall kunna sparas till budgetåret 1924—1925.

För fyllande av det mest trängande medelsbehovet under denna tid har telegrafstyrelsen ansett ett belopp av 11,500,000 kronor vara erforderligt. Det rådande statsfinansiella läget framtvingar emellertid även på denna punkt en anslagsminskning. Med hänsyn till vad jag här ovan anført angående storleken av för närvarande disponibla medel, torde ock det av telegrafstyrelsen äskade anslaget utan alltför allvarsamma olägenheter för utvecklingen av statens telefon- och telegrafväsende kunna begränsas till ett belopp av 7,500,000 kronor. Härutöver måste emellertid, liksom under år 1923, anvisas det belopp av 10,000,000 kronor, som erfordras för inlösen av den å köpesumman för aktiebolaget Stockholmstelefonns telefonnät utfärdade revers, vilken förfaller till betalning den 1 juli 1924. Sammanlagda medelsbehovet för budgetåret 1924—1925 skulle alltså utgöra 17,500,000 kronor. På sätt chefen för finansdepartementet senare denna dag kommer att närmare utveckla torde av nämnda belopp 7,000,000 kronor böra utgå av lånemedel och återstoden av andra statsinkomster, vartill möjlighet beretts genom disponerande av vissa kapitaltillgångar, som ursprungligen tillkommit genom upplåning.

I detta sammanhang ber jag att få erinra därom, att den till aktiebolaget Stockholmstelefon den 1 juli 1923 fullgjorda likviden i enlighet med fullmäktiges i riksgäldskontoret önskan skett med kontanta medel och icke genom överlämnande av statsobligationer. Oberäknat förenämnda, den 1 juli 1924 förfallande inbetalning, återstår av ovanberörda köpesumma ännu oguldet ett belopp av 6,973,583 kronor 91 öre, som förfaller till betalning den 1 juli 1925.»

Utskottets
yttrande.

Under hänvisning till den i ärendet lämnade utredningen får utskottet tillstyrka förevarande förslag.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må för *fortsatt utveckling av statens telefon- och telegrafväsende* för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 17,500,000 kronor.

Statens järnvägar.

Omläggning 9:o) Beträffande statens järnvägar har Kungl. Maj:t (punkt 9) föreslagit av västra riksdagen att för omläggning av västra stambanans ingångs- byleden samt förbättrade anordningar vid Stockholms centralstation m. m. linje över Hammarby- leden samt förbättrade anordningar vid Stockholms centralstation m. m. för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 3,500,000 kronor. Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 42 och 43 i åberopade statsrådsprotokollet.

Innan utskottet närmare ingår på frågan angående anslag till förevarande byggnadsföretag, får utskottet här nedan angiva de enligt i statsverkspropositionen lämnade redogörelse till järnvägsstyrelsens förfogande ställda anslag eller delar därav, vilka icke längre äro behöfliga för de ursprungliga ändamålen utan kunna tagas i anspråk för andra ändamål. Dessa anslagsmedel uppgå till sammanlagt 7,108,100 kronor enligt följande tablå:

[9.]

Tablå över besparade anslagsmedel.

	Kronor
1) Beviljade anslag för arbeten, avseende spåranordningar i anslutning till förefintliga spårssystem och husbyggnader, som ej längre anses böra komma till utförande	388,100
2) Överskott å utförda arbeten, till vilka anslag beviljats under huvudrubriken »Nya byggnader och anläggningar vid statens trafikerade järnvägar»	1,000,000
3) Överskott å anslag för utläggande av ytterligare ett järnvägsspår mellan Alingsås och Olskroken	300,000
4) Överskott å anslag för elektrifiering av linjen Kiruna—Svartön	300,000
5) Överskott å anslag för inköp av elektriska lokomotiv för linjen Riksgränsen—Svartön	3,000,000
6) För närvarande obehövt anslag för uppförande av malmvagnsverkstad vid Notviken	380,000
7) Överskott å anslag för statsbanan Sveg—Brunflo	1,500,000
8) » » » » » Dagarn—Hultebo	60,000
9) » » » » » Umeå—Holmsund	180,000
	Summa kronor 7,108,100

Enligt statsverkspropositionen äro nämnda besparingar avsedda att användas på följande sätt:

	Kronor.
Ombyggnad av bangården i Lund	400,000
Spåranordningar i anslutning till förefintliga spårssystem	33,000
Dubbelspårsbyggnad Örebro—Hallsberg—Laxå	150,000
Skenfria vägkorsningar	400,000
Elektriska belysningsanläggningar	150,000
Elektrifiering av linjen Stockholm—Göteborg	4,000,000
Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare	1,200,000
Statsbanan Forsmo—Hoting	775,100
	Summa kronor 7,108,100

Beträffande nu ifrågavarande byggnadsföretag har 1923 års riksdag för ändamålet anvisat ett reservationsanslag av 2,500,000 kronor för budgetåret 1923—1924.

För arbetenas fortsatta bedrivande under budgetåret 1924—1925 har järnvägsstyrelsen hemställt om anvisande av ett anslag av 3,500,000 kronor.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Vid förevarande ärendes behandling nästlidet år förutsattes, att återstoden av erforderligt anslag eller 9,050,000 kronor skulle fördelas med ungefärligen lika belopp under budgetåren 1924—1927. Från järnvägsstyrelsen har jag inhämtat, att enligt en inom styrelsen upprättad plan för arbetets bedrivande skulle behovet av medel under byggnadstiden ställa sig på följande sätt: budgetåret 1923—1924 2,500,000 kronor, därav 650,000 kronor ur förnyelsefonden, 1924—1925 5,300,000 kronor, därav 1,150,000 kronor ur förnyelsefonden, 1925—1926 4,550,000 kronor, därav 1,500,000 kronor ur förnyelsefonden, 1926—1927 2,900,000 kronor, därav 600,000 kronor ur förnyelsefonden, och 1927—1928 200,000 kronor. Härav framgår, att av det för budgetåret 1923—1924 anvisade anslaget å 2,500,000 kronor ett belopp av 650,000 kronor nu beräknas icke komma att tagas i anspråk nysnämnda

budgetår utan först under budgetåret 1924—1925. Av det belopp, 4,150,000 kronor, som för sistnämnda budgetår skulle behövas av lånemedel, erfordras sålunda utöver redan beviljat anslag endast ett belopp av 3,500,000 kronor. Med hänsyn bl. a. till svenska statens kontraktsenliga förpliktelser att den 1 januari 1927 hava vissa av ifrågavarande arbeten färdigställda lära någon förskjutning av den beräknade tiden för arbetenas utförande icke böra äga rum. Då det tillika torde ligga i sakens natur, att under det tidigare byggnadsskedet kapitalbehovet är jämförelsevis stort, synes ej skäl att nedsätta det av styrelsen begärda anslaget.»

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förevarande förslag får utskottet hemställa,

att riksdagen må för *omläggning av västra stambanans ingångslinje över Hammarbyleden samt förbättrade anordningar vid Stockholms centralstation m. m.* för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 3,500,000 kronor.

Ombyggnad av bangården i Lund. 10:o) Kungl. Maj:ts har föreslagit riksdagen (punkt 10) att av förut omförmälda besparade anslagsmedel för statens järnvägar må för ombyggnad av bangården i Lund användas ett belopp av 400,000 kronor.

[10.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 44 av åberopade statsrådsprotokollet.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning medgav 1923 års riksdag, att av anslagsmedel för arbeten, med vilkas utförande ansetts böra tills vidare anstå, finge för ombyggnad av bangården i Lund användas ett belopp av 159,000 kronor. Kostnaderna för ifrågavarande arbeten beräknades till 1,800,000 kronor, varav 900,000 kronor vore avsedda att bestridas med förnyelsefondsmedel och återstående 900,000 kronor att anvisas av riksdagen.

För fortsatt bedrivande av arbetena under budgetåret 1924—1925 har beräknats erforderligt ett belopp av 400,000 kronor.

Utskottet får hemställa,

att riksdagen må medgiva, att av i statsrådsprotokollet över kommunikationsväsenden den 2 januari 1924 omförmälda besparade anslagsmedel för statens järnvägar må för *ombyggnad av bangården i Lund* användas ett belopp av 400,000 kronor.

Inköp av ett bangårds-spår i Kiruna. 11:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 11), vilket avser inköp av ett Luossavaara—Kiirunuvaara aktiebolag tillhörigt spår, som är behövt för trafikarbetet å malm- och personbangårdarna i Kiruna, hemställer utskottet,

[11.]

att riksdagen må medgiva, att av i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 2 januari 1924 omförmälda besparade anslagsmedel för statens järnvägar må för *inköp av ett bangårdsspår i Kiruna* användas ett belopp av 33,000 kronor.

12:o) Kungl. Maj:t har (punkt 12) föreslagit riksdagen medgiva, att av förut omförmälda besparade anslagsmedel för statens järnvägar må för anläggande av ytterligare ett järnvägsspår från Örebro över Hallsberg till Laxå användas ett belopp av 150,000 kronor.

Dubbel-
spårsbyggnad
Örebro
—Hallsberg
—Laxå.

[12.]

Utredningen i ärendet, vilken återfinnes å sid. 48 och 49 av åberopade statsrådsprotokollet, lämnar följande redogörelse angående för ifrågavarande dubbelspårsbyggnad tidigare beviljade anslagsmedel.

»Med bifall till Kungl. Maj:ts framställning har 1917 års riksdag beslutat anläggandet av ytterligare ett järnvägsspår från Örebro över Hallsberg till Laxå, och har kostnaden med tillämpning av de arbets- och materialpriser, som voro rådande i mitten av år 1916, beräknats till 6,150,000 kronor. För nämnda anläggning och därmed sammanhängande arbeten har riksdagen därefter för åren 1918—1922 anvisat sammanlagt 6,750,000 kronor.

Med hänsyn till de stora kapitalutlägg, som skulle erfordras för dubbelspårsutförande i ursprungligen tänkt omfattning, och då möjligheter föreläge att inskränka arbetena att tills vidare omfatta, förutom linjen Örebro—Hallsberg, sträckan Hallsberg—Östansjö, ansåg 1921 års riksdag, att anläggningen borde på dylikt sätt begränsas, varvid totalkostnaden för företaget beräknades kunna nedbringas till 6,750,000 kronor, vilket belopp motsvarade de sammanlagda anslag, som av riksdagen dittills anvisats för dubbelspåret.

Därefter har emellertid Kungl. Maj:t genom beslut den 2 december 1921 ur det på 1921 års tilläggsstat beviljade reservationsanslaget å 9,000,000 kronor för anordnande av vissa nödhjälpsarbeten vid kommunikationsverken anvisat 200,000 kronor för arbeten å sträckan Östansjö—Laxå av ifrågavarande dubbelspårsbyggnad. Genom detta beslut, varmed avsågs att bereda sysselsättning åt ett antal eljest arbetslösa banarbetare, kunde emellertid på intet vis anses avgjort, huruvida dubbelspårsbyggnaden skulle under närmaste framtiden färdigställas jämväl å sträckan Östansjö—Laxå.

I statsverkspropositionen till 1923 års riksdag framlades på förslag av järnvägsstyrelsen en plan för avveckling av arbetena å ifrågavarande dubbelspårsbyggnad, enligt vilken plan bandelen Laxå—Vretstorp skulle helt färdigställas, medan å återstående del, Vretstorp—Östansjö, endast skulle fullbordas terrasserings- och trumläggningsarbetena. För ifrågavarande avvecklingsarbeten, vilka beräknades draga en kostnad av 1,200,000 kronor, medgav riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, beträffande budgetåret 1923—1924, att av anslagsmedel för arbeten, med vilkas utförande ansetts böra tills vidare anstå, finge användas ett belopp av 600,000 kronor.»

Kostnaderna för ifrågavarande avvecklingsarbeten hava nu, enligt av järnvägsstyrelsen senast verkställda utredning, beräknats till 150,000 kronor.

Utskottet får hemställa,

att riksdagen må medgiva, att av i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 2 januari 1924 omförmälda besparade anslagsmedel för statens järnvägar må för anläggande av ytterligare ett järnvägsspår från Örebro över Hallsberg till Laxå användas ett belopp av 150,000 kronor.

13:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 13) medgiva, att av förut omförmälda besparade anslagsmedel för statens järnvägar må för anordnande av skenfriga vägkorsningar m. m.

Bihang till riksdagens protokoll 1924. 6 saml. 9 häft. (Nr 9.)

2

[13.]

ordnande av skenfria vägskorsningar m. m. användas ett belopp av 400,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till sid 52—55 av återopade statsrådsprotokollet.

För anordnande av skenfria vägskorsningar har riksdagen för åren 1917—1919, 1921 och 1922 anvisat tillhoppa 1,150,000 kronor.

I sina framställningar med anslagsäskanden till 1922 och 1923 års riksdagar framhöll järnvägsstyrelsen vikten av att järnvägstrafiken i största möjliga mån gjordes oberoende av korsande gator och landsvägar med livligare trafik men ansåg sig med hänsyn till det ekonomiska läget icke då böra äska något anslag utöver de medel, som redan vore tillgängliga.

Då emellertid ifrågavarande, ur allmän samfärdselsynpunkt så viktiga fråga icke kunde undanskjutas alltför länge av ekonomiska hänsyn samt det på grund av automobiltrafikens snabba ökning måste anses önskvärt, att byggande av skenfria vägskorsningar komme att bedrivas i större utstäckning än vad hittills varit fallet, har järnvägsstyrelsen nu ansett sig böra återkomma med sina äskanden under denna rubrik.

För budgetåret 1924—1925 anser styrelsen sålunda erforderligt ett belopp av 500,000 kronor för ifrågavarande ändamål.

Departementschefen anför i ärendet följande:

»Vikten av att öka trafiksäkerheten genom anordnande av skenfria vägskorsningar har vid flera föregående tillfällen betonats. Under de senare åren har emellertid denna fråga blivit alltmer brännande genom automobiltrafikens starka ökning, som fört med sig ett stigande antal olyckor vid vägskorsningar i banans plan. Det synes därför angeläget, att arbetet med dylika vägskorsningars ersättande med ur trafiksäkerhetssynpunkt mera tillfredsställande anordningar fortsättes. För detta ändamål erfordras emellertid, att utöver hittills anvisade anslag ytterligare medel ställas till järnvägsstyrelsens förfogande, och har styrelsen i sådant avseende för budgetåret 1924—1925 äskat ett belopp av 500,000 kronor. Därvid har styrelsen tänkt sig, att detta belopp skulle få tagas i anspråk även för sådana fall, där en vägskorsning i banans plan kunde ersättas med en omläggning av vägen. Det kan visserligen synas ligga närmast till hands, att de väghållningsskyldiga jämlikt 4 § väglagen förpliktas omlägga en sådan för rörelsen obekvämlig allmän väg, men då en dylik omläggning ofta är till fördel jämväl för järnvägen, bör hinder ej möta vare sig för järnvägen att utföra sådant bidrag eller för vederbörande länsstyrelse att göra de väghållningsskyldigas förpliktelse att omlägga vägen beroende av dylikt bidrag. Att uppställa några fasta regler för fördelningen av kostnaderna för dylik omläggning eller för utförandet av en skenfri korsning å de väghållningsskyldiga och järnvägen låter sig svårligen göra, utan måste denna fråga överlämnas till prövning i varje särskilt fall. Därvid kommer givetvis att särskilt beaktas frågan, huruvida samfärdseln å endera av de korsande trafiklederna på grund av särskild omfattning huvudsakligen föranlett omläggningen eller utförandet av korsningen. Emellertid synas de av järnvägsstyrelsen i dess skrivelse uppställda kraven på medverkan från de väghållningsskyldiga ingalunda överskrida vad från statens järnvägars sida i normala fall skäligen kan och bör fordras.

Med hänsyn till den stora vikten av att söka i görligaste mån undanröja de faror för samfärdseln, som korsning i plan mellan järnväg och allmän väg vid livlig trafik ovedersägligen måste innebära, torde för ifrågavarande ändamål ett jämförelsevis betydande anslag böra ställas till styrelsens förfogande. Dock synes det av styrelsen begärda beloppet kunna nedsättas till 400,000 kronor.»

Utskottet, som anser sig böra ytterligare framhålla de av departementschefen anförda synpunkterna rörande de skäliga krav, som i fråga om deltagandet i kostnaderna för vägomläggningar av här angivet slag kunna ställas på vederbörande väghållningsskyldiga, får, med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts förevarande förslag, hemställa,

Utskottets
yttrande.

att riksdagen må medgiva, att av i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 2 januari 1924 omförmälda besparade anslagsmedel för statens järnvägar må för *anordnande av skenfria vägkorsningar m. m.* användas ett belopp av 400,000 kronor.

14:o Kungl. Maj:t har (punkt 14) föreslagit riksdagen medgiva, att av förut omförmälda besparade anslagsmedel för statens järnvägar må för elektriska belysningsanläggningar användas ett belopp av 150,000 kronor.

Elektriska
belysnings-
anlägg-
ningar.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 55 och 56 av återopade statsrådsprotokollet.

[14.]

För utförande av elektriska belysningsanläggningar har riksdagen för åren 1917—1920 och 1922 anvisat tillhoppa 1,079,000 kronor. Ett av 1922 års riksdag ytterligare för ändamålet anvisat belopp av 100,000 kronor har jämlikt beslut av statsmakterna år 1923 tagits i anspråk för andra arbeten än de ursprungligen avsedda.

Järnvägsstyrelsen begär nu för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1924—1925 ett belopp av 700,000 kronor samt anför till stöd härför följande:

»Såsom styrelsen tidigare i samband med sina anslagsäskanden framhållit, finner styrelsen det angeläget och ur såväl nationalekonomisk som personalbesparings- och eldsäkerhetssynpunkt fördelaktigt, att, där elektrisk energi står att erhålla på gynnsamma villkor, fotogen- och annan belysning ersättes med elektrisk dylik.

Å linjen Stockholm—Göteborg har elektrisk belysning redan i rätt stor omfattning kunnat införas å stationer och i bostadshus, varvid ström erhållits från utomstående leverantörer. Å en del stationer och andra platser å denna linje saknas dock alltjämt möjlighet att erhålla energi för elektrisk belysning. Dessa platser torde dock böra förses med dylik i samband med linjens elektrifiering.

Emellertid har nu, sedan beslut om elektrifiering av linjen Stockholm—Göteborg kommit till stånd, verkställts utredning för utrönande, huruvida det skulle ställa sig ekonomiskt fördelaktigt för statens järnvägar att samtidigt med banelektrifieringen vidtaga sådana anordningar, att *all*, med undantag tills vidare av slutstationerna Stockholm och Göteborg, för statens järnvägars nuvarande och blivande fasta anläggningar därstädes behövligen kunde uttagas från statens kraftnät för den elektriska driften.

Kostnaderna för projektets genomförande hava beräknats till 1,000,000 kronor, varav för erforderliga elektriska ledningar 700,000 kronor och för transformatorer m. m. 300,000 kronor, vilket sistnämnda belopp kan avses från de till styrelsens förfogande stående medlen för inköp av inventarier.

Strömförbrukningen under år 1922 uppgick till 570,000 kilowattimmar och strömkostnaden till sammanlagt 153,000 kronor eller således omkring 27 öre per kilowattimme. Därest strömmen levereras från statens järnvägars eget nät, kan strömkostnaden beräknas minskad till omkring 34,000 kronor per år, motsvarande cirka 6 öre per kilowattimme. För förräntning, amortering och underhåll av nyanläggningarna erhålles sålunda ett belopp av icke mindre än 119,000 kronor eller nära 12 procent på anläggningskapitalet, varförutom de pengar, som utgivas för strömmen, komma att stanna inom statsverket.

Då ifrågavarande anläggning alltså ställer sig synnerligen fördelaktig ur driftsekonomisk och statsekonomisk synpunkt, anser styrelsen, att densamma bör komma till utförande.

Ännu kvarvarande behållningar å tidigare beviljade anslag för elektriska belysningsanläggningar beräknas bliva tillräckliga för täckande av erforderligt anslagsbehov för det successiva utförandet i övrigt av dylika arbeten under budgetåret 1924—1925. Under denna rubrik erfordras alltså ej några medel utöver det belopp, 700,000 kronor, som beräknats behövt för utförande av anordningar för elektrisk belysning å linjen Stockholm—Göteborg.»

Departementschefen, som ansett de föreslagna belysningsanordningarna å linjen Stockholm—Göteborg icke stå i sådant samband med elektrifieringen av nämnda bana, att de behöva fullständigt utföras jämsides med elektrifieringen, har, med hänsyn jämväl till det statsfinansiella läget, föreslagit nedsättning av det av styrelsen begärda beloppet från 700,000 kronor till allenast 150,000 kronor.

Utskottets
yttrande.

Av utredningen framgår, att järnvägsstyrelsens plan att i samband med elektrifieringen av statsbanan Stockholm—Göteborg införa elektrisk belysning å stationerna och andra anläggningar utmed linjen med energi från det för järnvägsdriften anlagda ledningsnätet skulle ställa sig för statsverket ekonomiskt gynnsam och även ur andra synpunkter skulle medföra fördelar. Även om utskottet med hänsyn härtill funnit det önskligt, att ifrågavarande plan kunde genomföras hastigare än av departementschefen förutsattes, har dock utskottet icke ansett sig böra föreslå någon höjning av det i den uppgjorda finansplanen beräknade beloppet.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må medgiva, att av i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 2 januari 1924 omförmälda besparade anslagsmedel för statens järnvägar må för *elektriska belysningsanläggningar* användas ett belopp av 150,000 kronor.

Elektrifiering av linjen Stockholm—Göteborg. 15:o Kungl. Maj:t har (punkt 15) föreslagit riksdagen medgiva, att av förut omförmälda besparade anslagsmedel för statens järnvägar må för elektrifiering av linjen Stockholm—Göteborg användas ett belopp av 4,000,000 kronor. Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till sid. 58—60 av [15.] åberopade statsrådsprotokollet.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har 1920 års riksdag för elektrifiering av statsbanelinjen Stockholm—Göteborg anvisat ett reservationsanslag av 23,000,000 kronor.

Sedan Kungl. Maj:t därefter infordrat yttranden från såväl 1920 års svagströmskommitté som ock 1920 års järnvägsselektrifieringskommitté i anledning av vissa utav riksdagen uttalade erinringar beträffande den framlagda planen för ifrågavarande företag, samt järnvägsstyrelsen hörts över de avgivna betänkandena, har statsutskottet, som fått till ärendet hörande handlingar till sig överlämnade, i memorial den 28 maj 1923, nr 131, behandlat frågan om igångsättande av arbetena å elektrifieringen av statsbanelinjen Stockholm—Göteborg samt därvid, bland annat, uttalat, att utskottet funnit sådana skäl förebrogta för ett igångsättande av berörda företag, att utskottet ej velat motsätta sig arbetets upptagande, därest Kungl. Maj:t efter ytterligare övervägande och efter prövning av alla på frågan inverkan omständigheter funne så lämpligen böra ske.

Genom brev den 15 juni 1923 har Kungl. Maj:t förordnat, att elektrifiering skall äga rum av ifrågavarande statsbanelinje.

Järnvägsstyrelsen äskar nu för ifrågavarande arbeten ett belopp av 6,000,000 kronor för instundande budgetår.

Totalkostnaden för elektrifieringsarbetena, inklusive kostnaden för erforderliga lokomotiv, har nu av järnvägsstyrelsen beräknats till 39,000,000 kronor, varav för

omformarestationer, kontaktledningar m. m.	18,000,000 kronor	
elektriska lokomotiv	10,000,000	»
svagströmskablar med flera anordningar för svagströmsledningar:		
vid statens järnvägar	4,200,000	»
» telegrafverket	6,800,000	»

Summa 39,000,000 kronor.

Av denna summa skall dock 5 miljoner kronor bestridas av medel från statens järnvägars förnyelsefond. Återstående belopp, 34 miljoner kronor, borde påföras statens järnvägar såsom kapitalökning.

Departementschefen anför i ärendet följande:

»De av elektrifieringen föranledda arbetena å själva linjen Stockholm—Göteborg komma i huvudsak att påbörjas först på våren 1924. Emellertid har upphandling av större delen av den för elektrifieringen erforderliga materielen verkställt under år 1923. Därjämte har Kungl. Maj:t den 12 oktober 1923 bemyndigat järnvägsstyrelsen att antaga ett av en sammanslutning av svenska fabrikanter avgivet anbud å leverans av 50 elektriska lokomotiv, avsedda att användas å ifrågavarande bansträcka. Priset å lokomotiven uppgår enligt nämnda anbud till 210,000 kronor för varje lokomotiv, vartill kommer 4,000 kronor för bromstrustning m. m., vadan kostnaden för hela leveransen kommer att med 700,000 kronor överstiga vad som ursprungligen beräknats. Med hänsyn ej minst till önskvärdheten av att låta leveransen stanna inom landet ansågs anbudet likväl böra antagas.

Vad angår behovet av anslag för nästa budgetår, skulle enligt en inom

järnvägstyrelsen upprättad plan å ifrågavarande arbeten intill den 1 juli 1925 nedläggas 32,000,000 kronor. Såsom förut nämnts, hava för ändamålet redan anvisats 23,000,000 kronor. Om härtill lägges det belopp, 5,000,000 kronor, som förutsatts skola utgå av statens järnvägars förnyelsefond och som även finnes disponibelt för nästa budgetår, skulle för samma budgetår ytterligare behöva tagas i anspråk ett belopp av 4,000,000 kronor. Detta belopp torde lämpligen böra utgå av förut omförmälda besparade anslagsmedel.»

Med tillstyrkande av departementschefens förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva, att av i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 2 januari 1924 omförmälda besparade anslagsmedel för statens järnvägar må för *elektrifiering av linjen Stockholm—Göteborg* användas ett belopp av 4,000,000 kronor.

Statsbanan Sveg—Hede. 16:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 16) får utskottet hemställa,
16.]

att riksdagen för fullbordande av *statsbanan Sveg—Hede* för budgetåret 1924—1925 må anvisa ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare. 17:o) Kungl. Maj:t har (punkt 17) föreslagit riksdagen medgiva, att av förut omförmälda besparade anslagsmedel för statens järnvägar må för fortsättande av arbetena å Inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare användas ett belopp av 1,200,000 kronor.

[17.] Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till sid. 63—65 av åberopade statsrådsprotokollet.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *O. Bergqvist* och *C. I. Asplund* (nr 69) och den andra inom andra kammaren av herr *E. Hage* m. fl. (nr 47) har hemställts, att riksdagen måtte besluta ställa till förfogande så stort belopp för fortsättande av arbetena å inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare, att minst 1 miljon kronor kunna för budgetåret 1924—1925 disponeras för fullföljande av byggandet av Inlandsbanans norra del från Porjus till Jokkmokk.

Beträffande de skäl motionärerna anført till stöd för sin framställning får utskottet hänvisa till motionerna.

Med anledning av Kungl. Maj:ts proposition och i riksdagen väckt motion har 1916 års riksdag, under vissa villkor om kostnadsfri upplåtelse av mark m. m., beslutat fortsättande av inlandsbanan från Volgsjön förbi Vilhelmina kyrkoby, Stensele, Sorsele, Jokkmokk och Porjus fram till Gällivare ävensom anläggande av sidospår från lämplig punkt å bansträckan Volgsjön—Stensele till Malgomajsjön och anordnande därstädes av en mindre hamnplats. För arbeten å ifrågavarande banbyggnad, som med dess av 1917 års riksdag beslutade sträckning över Kasker och med tillämpande av före kristidens inträdande gällande priser beräknats i sin helhet draga en kostnad av 30,150,000

kronor, hava för åren 1917—1922, första halvåret 1923 samt budgetåret 1923—1924 anvisats sammanlagt 26,700,000 kronor, därav för sistnämnda budgetår 1,700,000 kronor. Därjämte har Kungl. Maj:t genom beslut den 2 december 1921 till bedrivande av nödhjälpsarbeten å inlandsbanan anvisat 350,000 kronor. Sammanlagt hava alltså för ifrågakvarande banbyggnad varit tillgängliga 27,050,000 kronor.

Järnvägsstyrelsen anför nu, att det med hänsyn till den långsamma takt, vari arbetena å inlandsbanan sålunda skulle bedrivas, droge en avsevärd tid, 3 till 4 år, innan Vindelälven och Jokkmokk uppnåddes, varför styrelsen icke ansett nödigt eller möjligt att redan nu upprätta noggrannare kostnadsberäkningar för sträckorna Storuman—Vindelälven och Porjus—Jokkmokk. Under förutsättning att det för rullande materiel å sträckan Vilhelmina—Storuman avsedda och till större delen för sådant ändamål ännu icke disponerade beloppet användes för utförande av arbeten under budgetåret 1924—1925, skulle för arbetena å inlandsbanan för nämnda tid erfordras 1,600,000 kronor, och hemställde styrelsen om anvisande av detta belopp.

Departementschefen har i ärendet anfört följande:

»Enligt införskaffad uppgift från järnvägsstyrelsen hava under de sista åren nedlagts å inlandsbanan följande belopp, nämligen år 1920 3,326,972 kronor, år 1921 4,605,732 kronor och år 1922 2,634,430 kronor. Vid utgången av september 1923 hade under året förbrukats ungefär 1,500,000 kronor och väntades ytterligare komma att åtgå 800,000 kronor eller således för år 1923 2,300,000 kronor. Av förut beviljade anslag beräknades den 1 juli 1924 återstå 1,694,000 kronor, så att, om det av styrelsen nu begärda anslaget beviljades, 3,294,000 kronor komme att stå till förfogande under budgetåret 1924—1925. Den jämförelsevis höga anslagsförbrukningen under åren 1920 och 1921 torde hava berott på då rådande höga material- och arbetspriser. Kapitalåtgången under år 1923 torde däremot få anses förhållandevis låg, vilket lär bero dels därpå, att ingen större materialanskaffningskostnad ingår bland detta års utgifter, dels på att arbetena å linjen Porjus—Jokkmokk bedrivits allenast i mindre omfattning, enär tillgänglig arbetskraft företrädesvis använts till vägbyggnaden Porjus—Jokkmokk.

Enligt min mening föreligger det ej tillräckliga skäl att nu föreslå avvikelse från den av riksdagen förutsatta arbetstakten. Sådan avvikelse har ej heller av järnvägsstyrelsen ifrågasatts. Emellertid har jag inhämtat, att arbetena kunna under budgetåret 1924—1925 på ett ändamålsenligt sätt bedrivas, även om det av järnvägsstyrelsen begärda anslaget nedsattes till 1,200,000 kronor, i vilket fall sammanlagt 2,894,000 kronor skulle stå till förfogande. Även med denna medelsanvisning torde finnas utsikt, att det under år 1923 försenade arbetet på linjen Porjus—Jokkmokk kommer att bedrivas i något ökad takt.»

Utskottet får tillstyrka Kungl. Maj:ts förevarande förslag.

Beträffande planerna för arbetenas bedrivande å linjen Porjus söderut mot Jokkmokk har utskottet inhämtat, att möjlighet föreligger att under hösten 1925 bringa rälsläggningen fram till Vaikijaure, vilken plats är belägen omkring 5 kilometer norr om Jokkmokk på norra stranden av Lilla Lule älv. För ändamålet erfordras emellertid, att en mindre del, högst 300,000—400,000 kronor, av de medel som inberäknat reservation å anslaget avsetts att

*Utskottets
yttrande.*

disponeras för södra delen av banan (sträckan Storuman—Vindelälven), men som enligt de uppgjorda byggnadsplanerna sannolikt icke under nästkommande budgetår torde hinna förbrukas, tillfälligt överflyttas till den norra sträckan. Med behjärtande av de motionsvis anförda synpunkterna vill utskottet tillstyrka, att ett dylikt tillfälligt överflyttande av disponibla medel äger rum mot framdeles ersättande, sedan nästkommande riksdag ånyo prövat frågan.

Utskottet hemställer,

a) att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, medgiva, att av i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 2 januari 1924 omförmälda besparade anslagsmedel för statens järnvägar må för fortsättande av arbetena å *inlandsbanan mellan Volgsjön och Gällivare* användas ett belopp av 1,200,000 kronor;

b) att de av herrar Bergqvist och Asplund samt herr Hagem. fl. i ämnet väckta motioner må anses besvarade med vad utskottet härovan anför.

Statsbanan Forsmo—Hoting. 18:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 18) får utskottet hemställa,

[18.]

att riksdagen må

dels medgiva, att av i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden den 2 januari 1924 omförmälda besparade anslagsmedel för statens järnvägar må för fortsättning av *statsbanan Forsmo—Hoting* användas ett belopp av 775,100 kronor;

dels ock för samma ändamål för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 424,900 kronor.

Statsbanan Hällnäs—Stensele. 19:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 19) att till fortsättning av statsbanan Hällnäs—Stensele för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 600,000 kronor.

[19.]

Över denna framställning kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande; vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen

anmäla.

Statsbanan Jörn—Gubblijaure. 20:o) Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 20) att i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlätas i ämnet, för påbörjande av arbetena å statsbanan Jörn—Gubblijaure för budgetåret 1924—1925 beräkna ett reservationsanslag av 500,000 kronor.

[20.]

Över denna framställning kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande; vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen

anmäla.

Statens vattenfallsverk.

21:o) Beträffande statens vattenfallsverk har Kungl. Maj:t (punkt 21) föreslagit riksdagen att för kompletterings- och förbättringsarbeten å Trollhätte kanal för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 50,000 kronor.

Trollhätte
kanal.
[21.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 76 och 77 av åberopade statsrådsprotokollet.

Under nu förevarande punkt har utskottet ansett sig böra till behandling upptaga en inom andra kammaren av herr *A. J. Johansson* i Bro m. fl. väckt motion (nr 131), vari hemställts, att riksdagen måtte bevilja, helt eller delvis, de enligt 1924 års statsverksproposition för statens vattenfallsverk för kapitalökning begärda anslagen endast under villkor, att vattenfallsstyrelsen sänker sina taxor för leverans av elektrisk energi till landsbygdens distributionsföreningar i sådan mån, att de nya taxorna medföra samma lindring, som de av motionärerna i motiveringen till motionen föreslagna.

Beträffande de skäl motionärerna anfört till stöd för sin framställning får utskottet hänvisa till motionen.

Ifrågavarande anslag är avsett för anskaffandet av vissa blockeringsanordningar vid slussarnas manövermaskinerier och anordnande av avstängningsmur m. m. i de gamla slusslederna samt för anordnande av bryggor vid vissa mötesplatser m. m.

Utskottet får tillstyrka Kungl. Maj:ts under förevarande punkt framställda förslag.

Utskottets
yttrande.

Beträffande den av herr Johansson i Bro m. fl. motionsvis väckta frågan om åvägabringande av ytterligare nedsättningar av vattenfallsverkens taxor får utskottet hänvisa till vad utskottet inledningsvis under punkt 1:o i detta avseende anfört. Att på sätt motionärerna yrkat göra frågorna om beviljandet av fortsatta anslag till statens vattenfallsverk beroende av genomförandet av vissa taxesänkningar synes utskottet icke kunna ifrågakomma. Utskottet får alltså avstyrka motionen.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, med avslag å herr Johanssons i Bro m. fl. ovanberörda motion, må för *kompletterings- och förbättringsarbeten å Trollhätte kanal* för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 50,000 kronor.

22:o) Kungl. Maj:t har (punkt 22) föreslagit riksdagen att för ersättning av skador å mark, vilka uppkommit under åren 1909—1910 i samband med Trollhätte kraftstations första utbyggnad, för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Trollhätte
kraftsta-
tions första
utbyggnad.
[22.]

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 78 och 79 av statsrådsprotokollet.

Vattenfallsstyrelsen har i skrivelse den 29 september 1923 begärt ett anslag å 100,000 kronor för täckande av ersättningar för dämningsskada, uppkommen i samband med utförande av den första utbyggnaden för Trollhätte kraftverk.

I sin skrivelse meddelar styrelsen, att den i enlighet med Kungl. Maj:ts och riksdagens medgivande (se prop. nr 192 till 1923 års riksdag) på sommaren 1923 träffat godvillig uppgörelse i tvisten om profilregleringen av Göta älv från Trollhättan till Vargön med de flesta strandägarna beträffande åtskilliga tvistepunkter, som voro föremål för domstolarnas prövning. I samband med denna förlikning hade uppgörelse även träffats angående nu ifrågasvarande dämningsskada. Styrelsen hade därvid ansett skäligt att på det sätt tillmötesgå strandägarnas krav, att till dem, som enligt en av tillkallad sakkunnig företagen värdering lidit skada av 1909—1910 års dämning å mark, belägen under Grans horisont, och vilka befunnits villiga att ingå förlikning, utbetalades ersättning med i oförmälda värdering upptagna belopp jämte ränta, dock med en viss reduktion i det sålunda beräknade beloppet. Den totala ersättningen, inberäknat kostnaderna för förlikningens genomförande, skulle uppgå till sammanlagt 100,000 kronor.

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:s förslag i ämnet, hemställer utskottet,

att riksdagen må för ersättning av skador å mark, vilka uppkommit under åren 1909—1910 i samband med Trollhätte kraftstations första utbyggnad, för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 100,000 kronor.

Trollhätte
kraftsta-
tions tredje
utbyggnad.
[23.]

23:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 23) hemställer utskottet,

att riksdagen må för fullbordandet av Trollhätte kraftstations tredje utbyggnad för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 450,000 kronor.

Motioner
angående
kraftstatio-
nen vid Lilla
Edet.

24:o) I en inom första kammaren väckt motion (nr 22) av herr *K. Sandegård* har hemställts, att riksdagen måtte i överensstämmelse med vattenfallsstyrelsens i skrivelse till Kungl. Maj:t den 29 september gjorda hemställan för fullbordande under budgetåret 1924—1925 av kraftstationen vid Lilla Edet bevilja ett ytterligare anslag av 500,000 kronor, samt uttala, att de fortsatta arbetena vid ifrågasvarande anläggning icke skola hava natur av nödhjälpsarbete.

Vidare hava herrar *A. Hansson* i Trollhättan och *C. P. Olsson* i Mellerud i en inom andra kammaren väckt motion (nr 41) gjort en likalydande hemställan.

Beträffande de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina framställningar, får utskottet hänvisa till motionerna.

Av den av departementschefen vid avlåtandet av årets statsverksproposition lämnade redogörelsen för ifrågasvarande företag (sid. 80 och 81 av statsrådsprotokollet) inhämtas bland annat följande:

För utförande av kraftstationen vid Lilla Edet hava för åren 1918—1922 anvisats 7,750,000 kronor, varjämte 1922 års riksdag funnit hinder icke möta för Kungl. Maj:t att disponera intill ett belopp av högst 3,500,000 kronor av de medel, som samma riksdag anvisat för arbetslöshetens bekämpande. I samband härmed förklarade riksdagen i sin skrivelse den 24 mars 1922, nr 62, att då arbetet till väsentlig del hade karaktären av nödhjälpsarbete, det syntes riksdagen skäligt, att även en viss reduktion i arbetslöner ägde rum. För budgetåret 1923—1924 begärde vattenfallsstyrelsen ett anslag av 2,600,000 kronor för fullbordande av första utbyggnaden av kraftstationen, men ansåg dåvarande departementschefen, att med äskande av ett belopp om 500,000 kronor för vissa avslutnings- och kompletteringsarbeten kunde anstå till nästa budgetår. I anslutning härtill beviljade riksdagen ett belopp av 2,100,000 kronor. För utförande av ifrågavarande arbeten har alltså hittills ett belopp av sammanlagt 13,350,000 kronor stått till förfogande.

I skrivelse den 29 september 1923 hemställer vattenfallsstyrelsen, under erinran att kostnaden för ifrågavarande anläggning i dess helhet beräknats till 13,850,000 kronor, om beviljande av ett ytterligare anslag å 500,000 kronor. Med förmålan, att styrelsen vid arbetet tillämpat en viss reduktion i arbetslöner, anför styrelsen vidare följande:

»Då under innevarande sommar arbetslösheten hastigt minskade och arbetarna till följd därav framställde sådana anspråk om höjning av de utgående avlöningarna, som vattenfallsstyrelsen icke ansåg sig kunna bifalla, utbröt strejk under juni månad. Sannolikt kommer vattenfallsstyrelsen vid arbetets återupptagande att få betala något högre löner än förut. Följden härav liksom av den genom arbetsnedläggelsen förorsakade förlängningen av arbetstiden kommer givetvis att bliva en viss ökning av den totala anläggningskostnaden. Huruvida denna ändock kan komma att rymmas inom förut angivna totalbelopp, 13,850,000 kronor, är så mycket svårare att uppgiva, som ännu mycket avsevärda delar av arbetet återstå och man icke kan förutsäga, huru långvarig den pågående arbetskonflikten kommer att bliva eller vilka löner, som efter konfliktens lösning behöva betalas. Då emellertid anläggningen torde komma att fullbordas under budgetåret 1924—1925, böra ovan angivna resterande belopp, 500,000 kronor, upptagas å riksstat för ifrågan varande är.»

Departementschefen anför för egen del följande:

»Enligt vad jag inhämtat från styrelsen, utgjorde den bokförda kostnaden för ifrågavarande anläggning den 1 september 1923 6,750,000 kronor. Av de anvisade medlen, 13,350,000 kronor, återstå således 6,600,000 kronor. Med hänsyn till den långvariga arbetsnedläggelsen och därav följande framflyttning av arbetets fullbordan samt då elektrifieringen av statsbanan Stockholm—Göteborg icke vid nuvarande energiförbrukning är beroende av Lilla Edets kraftstations fullbordan, anser jag, att med äskande av ifrågavarande belopp, 500,000 kronor, kan anstå till nästa år.»

Enligt utskottet tillhandakomna upplysningar har den ovan omförmälda arbetsnedläggelsen i början av februari månad upphört och arbetet vid kraftbyggnaden återupptagits. Beträffande inverkan härav på frågan om beredande av ytterligare anslag till företaget har utskottet vidare inhämtat, att de för närvarande till förfogande stående medlen äro tillräckliga för arbete-

*Utskottets
yttrande.*

nas fortsatta bedrivande i full utsträckning i avvaktan på nästkommande riksdags prövning av ärendet. Något anvisande av nytt anslag är alltså icke nu av nöden.

Vad därefter angår motionärernas yrkande att de fortsatta arbetena vid företaget icke skola hava natur av nödhjälpsarbete, får utskottet endast erinra, att sedan arbetena vid Lilla Edet sålunda numera återupptagits, den närmaste anledningen till denna hemställan bortfallit, vadan motionen ej heller i denna del synes påkalla något särskilt uttalande av riksdagen.

Under återopande härav får utskottet hemställa,

att de av herr Sandegård samt herrar Hansson och Olsson i ämnet väckta motionerna icke må av riksdagen bifallas.

Vänerns
reglering.
[24.]

25:o) Kungl. Maj:t har (punkt 24) föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition, som kan komma att avlätas i ämnet, till bestridande av kostnader i samband med domstolsbehandlingen av frågan om tillstånd till Vänerns reglering för budgetåret 1924—1925 beräkna ett reservationsanslag av 300,000 kronor.

Över denna framställning kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva utlåtande; vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen

anmäla.

Ångkraft-
stationen
vid Väster-
ås.
[25.]

26:o) Kungl. Maj:t har (punkt 25) föreslagit riksdagen att för fullbordande av ångkraftsstationen i Västerås för budgetåret 1924—1925 bevilja ett reservationsanslag av 250,000 kronor.

Utredningen i ärendet återfinnes å sid. 82 och 83 av statsrådsprotokollet.

För anläggning av en ångreservstation i Västerås hava hitintills beviljats sammanlagt 7,415,000 kronor.

Vattenfallsstyrelsen begär nu ett ytterligare anslag av 250,000 kronor för avslutande av första, andra och tredje utbyggnaderna av ifrågavarande ångkraftstation.

Departementschefen anför följande:

»I skrivelse den 29 september 1920 med hemställan om ytterligare anslag för ångkraftstationen i Västerås uppgav vattenfallsstyrelsen, att, enligt verkställda beräkningar, kostnaderna för tredje utbyggnaden skulle uppgå till 2,500,000 kronor. Efter vad jag inhämtat, kommer emellertid nämnda belopp att överskridas med omkring 240,000 kronor och den verkliga kostnaden för ifrågavarande utbyggnad således uppgå till ungefär 2,740,000 kronor. Någon minskning i kostnaderna på grund av fallande konjunkturer har icke vunnits, enär beställningarna för utbyggnaden måst göras, innan nedgång inträtt i prisnivån. Till nyssnämnda kostnadsöverskott, 240,000 kronor, kommer kostnaden för vissa mindre kompletteringsarbeten å kraftstationen i övrigt, uppgående till omkring 10,000 kronor.»

Utskottets
yttrande.

Under hänvisning till vad departementschefen i ärendet anført, hemställer utskottet,

att riksdagen må för fullbordande av ångkraftstationen i Västerås för budgetåret 1924—1925 bevilja ett reservationsanslag av 250,000 kronor.

27:o) Kungl. Maj:t har (punkt 26) föreslagit riksdagen att för utförande av distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten vid statens kraftverk för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor.

Distributionsanläggningar för statens kraftverk.

[26.]

För utförande av distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten för statens kraftverk beviljade 1923 års riksdag för budgetåret 1923—1924 ett reservationsanslag å 5,500,000 kronor samt medgav, att för samma ändamål finge användas ett belopp av 1,000,000 kronor, som tidigare anväts för annat ändamål.

I skrivelse den 29 september 1923 har vattenfallsstyrelsen i förevarande avseende hemställt om ett anslag å 4,000,000 kronor och därvid anfört bl. a.:

»För utförande av distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten för statens kraftverk hava för tiden till den 1 juli 1924 beviljats 77,774,000 kronor av lånemedel, varjämte av anslag för arbetslöshetens bekämpande beviljats 342,000 kronor skattemedel såsom bidrag till kostnaden för elektrifiering av vissa delar av Norrbotten. Den bokförda kostnaden för utförda distributionsanläggningar uppgick den 1 augusti 1923 till 74,890,000 kronor. Vid nämnda tidpunkt förefanns alltså ett disponibelt överskott av 3,226,000 kronor. Detta belopp motsvarar ungefär kostnaden för de anläggningar, som komma på vattenfallsstyrelsens lott att utföra i samband med elektrifieringen av stambanan Stockholm—Göteborg.»

Departementschefen anför följande:

»Beträffande ifrågavarande anslagsäskande har jag från vattenfallsstyrelsen inhämtat, att för elektrifiering av statsbanan Stockholm—Göteborg fölle på vattenfallsverkens del anläggningar för omkring 3,000,000 kronor. Härav erfordrades ungefär 1,000,000 kronor under budgetåret 1923—1924 och omkring 2,000,000 kronor under budgetåret 1924—1925. Såsom ovan nämnts, kunna dessa kostnader täckas av medel från innevarande budgetårs anslag. Det för budgetåret 1924—1925 begärda anslaget å 4,000,000 kronor borde enligt vattenfallsstyrelsens mening finnas disponibelt för oförutsedda anläggningar, som erfordrades, för att utvecklingen inom nuvarande distributionsområde icke skulle förhindras. Behovet av dylika anläggningar uppkomme i samband med underhandlingar om kraftavsättning, och för att kunna träffa definitiva uppgörelser om kraftleverans, måste vattenfallsstyrelsen hava till sitt förfogande nödiga anslag för utförande av sådana utvidgningar av bestående transformatorstationer eller nybyggnad av linjer och stationer, som kräddes för kraftleveransen.

Givetvis måste det för styrelsen vara av vikt att äga tillgång till nödiga medel för en ändamålsenlig utveckling av kraftnätet. Såvitt nu är känt, synas emellertid icke några stora utvidgningar av distributionsnätet vara förestående. Tvärtom torde de tryckta tiderna komma att verka återhållande i fråga om tillkomsten av nya abonnenter. Med hänsyn härtill anser jag mig kunna föreslå en nedsättning i det av vattenfallsstyrelsen äskade beloppet till 3,000,000 kronor.»

Utskottets yttrande. Under hänvisning till den sålunda i ärendet lämnade utredningen, får utskottet hemställa,

att riksdagen må för utförande av *distributionsanläggningar och därmed sammanhängande arbeten* vid statens kraftverk för budgetåret 1924—1925 anvisa ett reservationsanslag av 3,000,000 kronor.

Gäldande av merkostnad, som uppstått vid byggande av bro över Indalsälven vid Hannesforsen.

[27.]

28:o) I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 27) hemställer utskottet,

att riksdagen må medgiva, att från det av riksdagen för år 1922 anvisade reservationsanslaget av 1,000,000 kronor för inköp av vattenfall och fastigheter samt för utförande av nyanläggningar, i den mån sådana åtgärder erfordras för ändamålsenlig utveckling av statens kraftverksrörelse och icke kunna utan synnerlig olägenhet uppskjutas i avbidan på särskilt riksdagsbeslut, må användas ett belopp av 83,600 kronor för gäldande av den merkostnad, som uppstått genom att bron över Indalsälven vid Hannesforsen samt tillfartsvägarna till bron utförts med den höjd, som påkallas av tilltänkt anläggning av en kraftstation vid Stadsforsen.

Sättet för anslagens täckande.

29:o) Beträffande sättet för täckande av de utav utskottet ovan tillstyrkta anslagen kommer utskottet att framdeles under riksdagen avgiva yttrande; vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen

anmäla.

Stockholm den 19 februari 1924.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *S. H. Kvarnzélius, A. C. Lindblad, C. J. G. Swartz, O. U. B. Olsson, J. L. Widell, H. F. Lamm, C. P. V. Nilsson* i Gränebo, *J. Nilsson* i Malmö, *C. G. Ekman, E. A. Hallin, J. Jeansson* och *F. L. Lindqvist*;

från andra kammaren: herrar *A. Anderson* i Råstock, *O. H:son Waldén, P. Nilsson* i Bonarp, *C. R. Jansson* i Falun *L. J. Carlsson-Frosterud, O. Olsson* i Kullenbergstorp, *J. Jönsson* i Revinge, *J. D. Norman, P. M. Olsson* i Blädinge, *E. Andersson* i Prästbol, *J. Olofsson* i Digernäs och *S. E. Ljungkvist*